

DE SCHAKEL

Kwartaaluitgave van de Stichting Genootschap Engelandvaarders

"GIJ ZIJT DE SCHAKEL TUSSEN HEN, DIE THUIS BLEVEN, EN MIJ"

KONINGIN WILHELMINA

STICHTING GENOOTSCHAP ENGELANDVAARDERS

Kwartaaluitgave van de Stichting Genootschap Engelandvaarders
JULI 2009 - 30e Jaargang, nr. 121

BESTUUR:

Voorzitter

R.W. Hemmes	Thorbeckelaan 74	2564 BS Den Haag	Telefoon en fax 070 - 368 35 66
-------------	------------------	------------------	------------------------------------

Secretaris

G.J. Staal	Oranje Nassaulaan 52	3708 GE Zeist	Telefoon 030 - 692 27 92
E-mail: jan.staal@planet.nl			

Penningmeester

Ch.H. Bartelings	Thomas Jeffersonlaan 437	2285 AP Rijswijk	Telefoon en fax 070 - 394 14 67
E-mail: ch.h.bartelings@planet.nl			

LEDEN:

R.A. Grisnigt	Canadalaan 25	4631 NT Hoogerheide	0164 - 61 34 15
R.M. ten Broek	Burg. de Villeneuve-singel 30	3055 AP Rotterdam	010 - 422 39 14

J.A. Bakker, Evenementencommissie	Zeekant 92g	2586 JB Den Haag	070 - 354 02 45
J. de Mos, Evenementencommissie	Marjorystraat 25	3151 SK Hoek v. Holland	0174 - 38 21 83

Schakel redactie

Thomas Jeffersonlaan 437	2285 AP Rijswijk	Telefoon en fax 070 - 394 14 67
--------------------------	------------------	------------------------------------

E-mail: ch.h.bartelings@planet.nl

Bankrekeningen:

Postbank : 35 95 00
ABN-AMRO Rijswijk: 54.55.46.826

Website: www.engelandvaarders1940-1945.nl

Het volgende nummer verschijnt in oktober 2009.

Gaarne hiervoor bestemde kopij inzenden vóór 1 september 2009.

JULI 2009

Herdenkingen

De herdenking van de slachtoffers van het Englandspiel bij het Englandspiel-monument in Den Haag was op 4 mei weer een stijlvolle gebeurtenis evenals de herdenking in Amsterdam in de Nieuwe Kerk en bij het monument op de Dam. Bij de herdenkingen waren wij ruim vertegenwoordigd.

Viering van de bevrijding

Op 5 mei was het weer feest in Nederland. Overal bevrijdingsfeesten en de herdenking van de capitulatie in Wageningen. Met ingang van dit jaar was die herdenking anders. Vroeger was het, in de tijd dat Prins Bernhard het defilé afnam, een feest van veteranen. Na de dood van de Prins besloot de Staten Generaal dat er een veteranendag moest komen op de verjaardag van de Prins. Het Ministerie van Defensie moest dat financieren en de Minister deelde mee dat hij dat graag deed maar dat er dan geen geld meer was voor de financiering van de festiviteiten in Wageningen. De gemeente heeft nog getracht de nodige sponsors te vinden om "Wageningen" op de oude manier voort te zetten. Toen dat niet lukte is besloten de viering van de capitulatie centraal te stellen en het defilé te vereenvoudigen, door ieder jaar het feest in een bepaald thema te organiseren. Dat betekent dat niet alle veteranen elk jaar worden uitgenodigd. Als het thema bijvoorbeeld "na oorlogse uit-zendingen" is zal het verzet niet worden uitgenodigd en daar moeten wij ons uiteraard in schikken. Dit jaar stond in het teken van de Tweede Wereldoorlog. Veteranen, die niet waren uitgenodigd omdat zij van een andere categorie waren, waren boos omdat "Wageningen van hun was". Dat geeft aan dat die veteranen niet voldoende hebben nagedacht. Gelukkig heeft de organisatie het vreedzaam opgelost toen de boze veteranen toch op kwamen dagen, maar het dient wel eens te worden gezegd dat die boze veteranen er helemaal naast zaten. Ik heb tenminste niemand van hen horen zeggen dat zij de kosten voor zo'n feest zelf wel wilden betalen.

Op de Amstel was het weer een bevrijdingsfeest als vanouds. Wat veiligheidsaanpassingen na de vreselijke ervaring in Apeldoorn op Koninginnedag, maar de Koningin werd er juist meer door de vele aanwezigen toegejuicht.

Onthulling monument in Sizewell

Op 22 juni is het monument ter nagedachtenis van de omgekomen Engelandvaarders, die het niet hebben gehaald per kano, in Sizewell onthuld. Het was een heel bijzondere emotionele gebeurtenis waar alle aanwezigen zeer onder de indruk waren. Elders in deze Schakel vindt u een verslag van de plechtigheid.

Noteren in agenda

Dit jaar staan nog voor ons op het programma de herdenking van het einde van de oorlog in Nederlands Oost Indië op 15 augustus, de Dag van het Verzet in Ermelo op 29 augustus en op 18 september onze reünie in Den Haag. Hebt u dat al genoteerd in uw agenda? Ik hoop dat u erbij kunt zijn.

Ik kijk naar u uit.

Rudi Hemmes

BEVRIJDINGSDEFILÉ WAGENINGEN 2009

Het weer begon druilerig op de dag van het Bevrijdingsfeest en Defilé 2009 in Wageningen als stad der Bevrijding, maar werd gelukkig wat beter in de middag tijdens het defilé. Het aantal toeschouwers, ook van de omliggende plaatsen, was in verband met de weersomstandigheden daarom wellicht wat minder dan vorig jaar, maar werd toch nog geschat op zo'n 80.000. Het spontane applaus en de toejuichingen van het publiek jong en oud tijdens het voorbijtrekkende defilé waren als vanouds hartverwarmend.

Het Bevrijdingsdefilé nieuwe stijl als onderdeel van het programma van het Comité Herdenking Capitulaties 1945 Wageningen legt de nadruk op Wereld Oorlog II, gezien het plaatsvinden van de capitulatie ondertekeningen in het plaatselijk Hotel de Wereld en in de Aula. Het defilé met als thema dit jaar "60 jaar NAVO" bestond o.m. uit het jaar-

lijks afnemende aantal Nederlandse Veteranen en Verzetsdeelnemers van de Tweede Wereld Oorlog, militaire eenheden van de landen die aan de bevrijding van Nederland hebben deelgenomen, muziekkorpsen, historische militaire voertuigen, waarvan een aantal de niet mede marcherende veteranen vervoerden, zoals de aanwezige handvol Engelandvaarders en Verzetsdeelnemers die waren opgesplitst op twee open militaire voertuigen, maar gelukkig tijdig konden worden herenigd (zie foto). In het defilé waren ook een groot aantal veteranen aanwezig die hadden deelgenomen aan NAVO missies.

Met de druk bezochte Bevrijdingsfeesten in de stad was het al met al weer een wel geslaagde Bevrijdingsdag 2009 in Wageningen.

CHB

Foto: Kees Stravers.

Hereniging Engelandvaarders/Verzetsdeelnemers tijdens het Bevrijdingsdefilé.

HERDENKING 4 MEI MILL HILL, LONDEN

Evenals in vorige jaren werd ook dit jaar op 4 mei de plechtigheid Nationale Herdenking op het Nederlandse ereveld Mill Hill georganiseerd door de Ambassade van het Koninkrijk der Nederlanden. Na de twee minuten stilte, eregroet en het Wilhelmus werden kransen en bloemen gelegd o.m. namens de Strijdkrachten, de Engelandvaarders, de Nederlandse Vereniging, de Nederlandse Kerk en de Ondergrondse.

De eerste krans werd gelegd door Z.E. de Ambassadeur Mr P.W. Waldeck namens de regering. De krans namens de Engelandvaarders werd gelegd door de directeur van de Nederlandse Prins Willem Alexander school in Woking, de heer Marco Damhuis. De schoolkinderen droegen zelfgemaakte gedichten voor en Martje Wijnen, 11 jaar van groep 7, die voor het eerst in haar leven naar een dodenherdenking mee mocht schreef hierover het volgende:

"Ik mocht maandag 4 mei 2009 voor het eerst van mijn leven mee naar een dodenherdenking. Een week eerder kwam meneer Dick Wip in de klas een verhaal vertellen over de 2^e wereldoorlog. In Nederland ben ik al eens naar een concentratiekamp geweest, en heb daar al veel dingen over de 2^e wereldoorlog geleerd. Ik wist nog niet dat Japan en Italië voor de Duitsers waren. Ook wist ik nog niet dat er Jappenkampen waren. Ik vond het verhaal van de 2^e wereldoorlog erg interessant. Maar dat was niet het enige wat meneer Wip had verteld, hij vertelde hoe de dodenherdenking ging verlopen en dat het niet alleen voor de slachtoffers van de 2^e wereldoorlog is maar ook voor andere oorlogen. Ik vind het belangrijk dat we denken aan de mensen die zijn gesneuveld in oorlogen en dat er overal ter wereld ooit vrede zal komen. Ik vond alles van de dodenherdenking interessant."

ONTHULLING VAN HET ENGELANDVAARDERSMONUMENT, SIZEWELL, ENGELAND

Een kleine twee jaar geleden (oktober 2007) heb ik u voor het eerst in de Schakel laten weten over de plannen rond een Engelandvaardersmonument in Engeland, bij het plaatsje Sizewell in Suffolk, tussen Harwich en Yarmouth. Op deze plek arriveerden in september 1941 Han en Willem Peteri met hun vouwkano, na 56 uur peddelen over de gevaarlijke Noordzee. In de nacht van 18 op 19 september waren ze heimelijk vanaf het strand van Katwijk vertrokken.

In de laatste jaren van zijn leven wilde Han graag dat er een monument zou komen, niet in Katwijk, maar in Engeland waar hij en zijn broer de vrijheid hadden bereikt. Het monument moest dienen ter nagedachtenis aan Engelandvaarders die - net als de Peteri's - tijdens de bezetting hebben geprobeerd per kano de Noordzee over te steken, maar hun einddoel niet haalden, omdat zij werden gearresteerd of tijdens de overtocht zijn verdronken. Uit onderzoek van de Zaanse oud-verzetsman Jan Bruin, die in 1998 het boek *Vrijheid aan de horizon* publiceerde, was gebleken dat 32 Nederlanders tijdens de bezetting aan een oversteek met een kano zijn begonnen.

Van deze 32 zijn er slechts 8 aangekomen, waarvan er maar 3 (onder wie de Peteri's) de oorlog hebben overleefd. De bedoeling was dat Han Peteri het monument zelf zou onthullen, maar helaas overleed hij in oktober 2007.

Die taak is op 22 juni j.l. echter overgenomen door Han's weduwe, mw. Betty Peteri-Peet. Onder grote Nederlands/Engelse belangstelling en in aanwezigheid van haar familie en van de voorzitter en enkele leden van het bestuur van het Genootschap Engelandvaarders onthulde zij het monument, bestaande uit bronzen afgietsels van de peddels die Han en Willem destijds hebben gebruikt.

Een dag eerder, zondag 21 juni, was een gezelschap van ca. 40 personen op kosten van het familiebedrijf van de Peteri's, de Quooker BV, vanaf Schiphol naar Londen afgereisd. Afgezien van Betty Peteri, haar kinderen en kleinkinderen behoorden een zevental Engelandvaarders (met vrouw, vriendin, zoon of dochter) tot het reisgezelschap, nl.: Rudi

Hemmes, Charles Bartelings, Jan Staal, Eddy Jonker, Philip Jacobs, Ernst Sillem en Jaap van Mesdag. Ook een aantal niet-Engelandvaarders waren aanwezig, zoals mw. Mieke Weisglas, echtgenote van de overleden Engelandvaarder Max Weisglas, en ikzelf. Vanaf het vliegveld London Stansted ging het per bus door het lieflijke Engelse landschap naar een prima hotel in het plaatsje Thorpeness, vlakbij Sizewell. Hier konden wij - gezien het al late tijdstip - direkt aan het diner en daarna naar bed.

De volgende ochtend was het stralend weer. Opnieuw stapten we in de bus die ons naar Sizewell bracht. Op een prachtige plek in de duinen, vlakbij de opgang naar het strand waren wat stoelen klaargezet en zat een fanfareorkest te spelen.

Onder de klanken van het Engelse volkslied werd de veteranenvlag gehesen (22 juni is in Engeland Armed Forces Day). Daarna heette de burgemeester van Sizewell ons welkom en gaf het woord aan Betty Peteri. Die hield een hartverwarmende en spontane speech in het Engels, waarin zij uitlegde wat de bedoeling van het monument was. Vooral met het slot van haar toespraak kreeg zij de lachers op haar hand, toen zij vertelde hoe Han en Willem destijds met hun kano op het achterliggende strand waren aangekomen. Ze waren bang voor landmijnen en hadden tegen een soldaat van de kustwacht geroepen: "Can we land here?" Het laconieke antwoord was: "Why not?" De soldaat had vervolgens tegen Han en Willem gezegd: "Join the army" en dat was precies waarvoor ze gekomen waren.

Na Betty was het woord aan Rudi Hemmes, die inging op de drie wegen waarlangs Engelandvaarders met gevaar voor eigen leven tijdens de bezetting probeerden te ontsnappen, om vanuit Engeland een bijdrage te leveren aan de geallieerde strijd tegen de Nazi's. Ook memoreerde hij dat twee van de mensen, voor wie dit monument bedoeld was, bij de onthulling aanwezig waren, nl. Ernst Sillem en Jaap van Mesdag. Ook zij vertrokken per kano richting Engeland, in augustus 1942, een klein jaar na de gebroeders Peteri. Alleen verliep hun tocht niet zo voorspoedig. Al na een paar uur maakte de kano water.

Het zou slecht met hun zijn afgelopen als Van Mesdag niet met zijn meegenomen trompet het SOS-signaal had geblazen. Dit signaal werd gehoord door een Duits schip dat hen aan boord nam en vervolgens aan de Duitse autoriteiten uitleverde. Beiden wachtte daarna de hel van het concentratiekamp (ondermeer Natzweiler en Dachau), die ze gelukkig hebben overleefd.

Terwijl het orkest het Wilhelmus ten gehore bracht, verrichtte Betty de onthulling door de over het monument gedrapeerde Nederlandse vlag weg te trekken. Een plechtig en ontroerend moment. Het gedenkteken met de drie bronzen peddels is gemaakt door de Amsterdamse kunstenaar Ron Vissenberg.

De twee omhoog wijzende peddels symboliseren de Engelandvaarders die zijn aangekomen, de gebroken peddel staat voor diegenen, die het geprobeerd hebben maar van wie de poging mislukte.

In de geknakte peddel staat de volgende tekst gegraveerd:

'In memory of the thirty-two young Dutchmen who tried to escape to England during World War II by kayak in order to join the Allied Forces. Eight of them reached the English shore, only three survived the war. The last living survivor dedicates this memorial to his brothers in arms who were less fortunate. He reached England - and freedom - on this beach on 21 September 1941.'

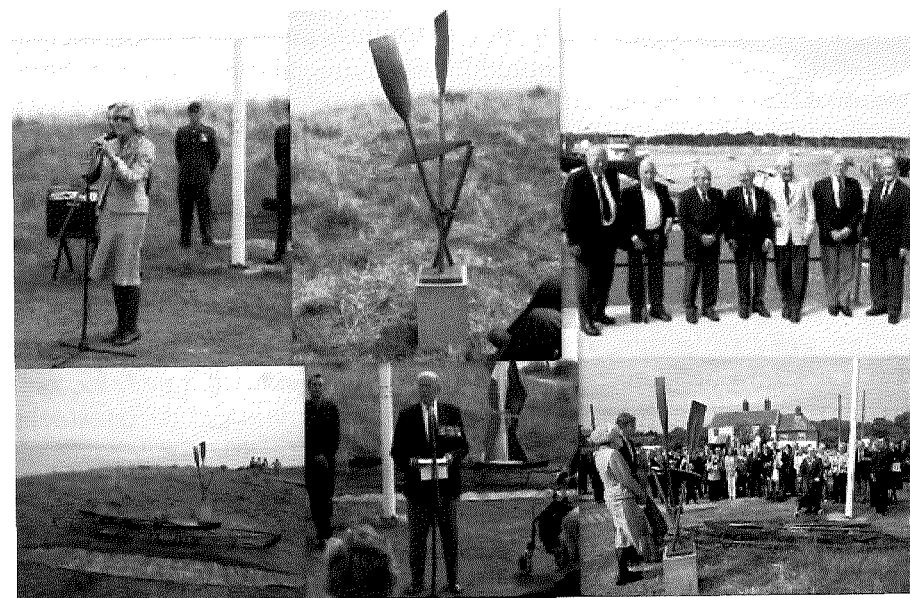
Na de onthulling gingen wij samen met het Engelse publiek, waaronder veel veteranen, naar een nabijgelegen lokaal waar de gemeente Sizewell ons een kopje koffie aanbood. Daarna was het voor de Nederlanders weer tijd om te vertrekken. Onderweg naar het vliegveld zijn we nog gestopt in het prachtige kustplaatsje Pin Mill. Hier kregen wij een heerlijke lunch voorgezet in een eeuwenoud etablissement, genaamd Butt 'n Oyster, waar Han Peteri zelf graag kwam als hij in deze streek was.

Gedurende het laatste stuk naar Stansted hebben de Engelandvaarders uit het gezelschap, op verzoek van de familie Peteri, voorin de bus met

behulp van een microfoon stuk voor stuk het verhaal van hun eigen Engelandvaart uit de doeken gedaan. En zo bleek weer dat elke Engelandvaarder zijn eigen boeiende geschiedenis heeft: via Spanje (Jacobs, Bartelings, Hemmes), Zwitserland (Staal) of de Noordzee (Jonker, Sillem en Van Mesdag). Alle inzittenden van de bus, in leeftijd variërend van 5 tot 89 hoorden aandachtig toe!

Om 21.10 uur stonden we na een voorspoedige vlucht weer op Schiphol en ging ieder huiswaarts. Familie Peteri: heel hartelijk bedankt, dat we dit unieke en ontroerende evenement mochten meemaken. Het was een geweldige belevenis!

Agnes Dessing

Onthullingsceremonie van het Engelandvaardersmonument te Sizewell.

Over de onthulling van het Engelandvaardersmonument te Sizewell stond in Het Parool van 25 juni 2009 het volgende, voor de Schakel enigszins verkorte artikel van Albert de Lange.

Twee broers peddelden in 1941 van Katwijk naar Engeland. Op de plek van hun aankomst staat sinds maandag 22 juni 2009 een klein monument. Waarom een oude kano zo belangrijk is voor de familie Peteri:

Nadat hun kano zich in het kiezelstrand had geboord, hadden ze uit vrees voor landmijnen een Engelse soldaat aangeropen. "Kunnen we aan land komen?" De laconieke reactie: "Why not?" 56 Uur na hun vertrek uit Katwijk bereikten Han en Willem Peteri op zondagochtend 21 september 1941 bij Sizewell in Suffolk het vrije Engeland, in een opvouwbare kano van Duitse makelij. De broers, net in de twintig, waren Engelandvaarders geworden. De soldaat zei: "Join the army." En dat was precies waarvoor de jongens gekomen waren.

Een kleine 68 jaar later, een mooie zomerse maandag, is de zee bij Sizewell, waar de Britten inmiddels een megakerncentrale hebben opgetrokken, wederom vriendelijk. Aan de landzijde, achter een smalle duinenrij, speelt een Britse fanfare the national anthem. Vier Britse militairen, op onwaarschijnlijk gepoetste schoenen, staan strak in de houding; hier wordt eer betoond aan de helden van weleer en zij die minder gelukkig waren dan Han en Willem.

Vandaag onthult de familie Peteri, drie dochters en drie zoons van Han en zijn weduwe Betty, omringd door zeven laatste Engelandvaarders, verraste omwonenden en enkele plaatselijke autoriteiten, hier een gedenkteken dat herinnert aan de 32 kanovaarders die de overtocht waagden. Slechts negen van hen kwamen aan en drie, onder wie de broers, overleefden de oorlog.

Han had het idee opgevat een klein monumentje te laten verrijzen op de plek waar zij wel de vrijheid bereikten, maar mocht het zelf niet meer meemaken, hij stierf in 2007. Nu brengen Betty Peteri en zoon

Niels (48) het idee tot leven; zij onthullen drie in brons uitgevoerde peddels, waarvan één gebroken, gemaakt door de Amsterdamse kunstenaar Ron Vissenberg. De in delen uitneembare kano van destijds is meegekomen, een houten staketsel met een canvas jasje dat om het middel van de twee inzittenden gesloten kan worden. Het Duitse vernuft en de nietigheid wekken verbazing. Tijdens de Duitse bezetting wisten 1700 Nederlanders Engeland te bereiken. 180 Van hen, onder wie dus de groep kanovaarders, kwamen over de Noordzee, circa vijfhonderd wisten via Scandinavië de oversteek te maken, een slordige duizend via Spanje. Onder hen vijftig vrouwen, vrij veel Joden, studenten, verzetsmensen en avonturiers. Of het angst was of moed die hen dreef, was vooral naoorlogs palaver; het gemeenschappelijke verlangen was 'iets' te doen voor de bevrijding van Nederland.

Han en Willem mochten, na de gebruikelijke screening, op 3 oktober 1941 thee drinken bij koningin Wilhelmina, die graag uit eerste hand berichten uit haar bezette koninkrijk ontving: de Hollandse gemeenschap in Londen had maar een vaag idee van wat zich aan de overzijde van de Noordzee afspeelde.

De broers werden ingelijfd bij de marine, die de vloot grotendeels had weten te redden in de eerste meidagen. Han, die aan een technische studie in Delft was begonnen, werd op diverse schepen en posten belast met radar- en elektrotechniek en voer gedurende de oorlog de hele wereld over.

Willem werd in oktober 1942 krijgsgevangen gemaakt door de Duitse marine en bracht de rest van de oorlog in een kamp nabij Lübeck door. Pas geruime tijd na de oorlog ontdekten de broers dat ze beiden nog in leven waren. Han vertelde daar ooit over: "Na de oorlog dook hij weer op en toen had ik echt het gevoel dat ik er een broer bij had."

Han en Willem Peteri brachten het nieuwste model persoonsbewijs mee naar Engeland, zodat de vervalsers er daar direct mee aan de slag konden. Nu staan we met onze EU-paspoorten op het strand van Sizewell, waar wat traantjes worden weggepinkt rond de kano waar-

mee dit verhaal begon. Voor deze Rotterdamse familie van juristen, letterkundigen en techneuten, deels uitgewaaierd naar Amsterdam, is dit vaartuigje een cruciale reddingsboot geweest, dat versterkt de band, die toch al hecht is.

Volgens Agnes Dessing, die afgelopen maandag ook op het strand van Sizewell stond, samen met haar dochter, hebben de Engelandvaarders vooral betekenis gehad voor het thuisfront; ze waren te horen op Radio Oranje, ze vertegenwoordigden hoop. Dessing, die in 2004 de geschiedenis van de Engelandvaart publiceerde in het boek Tulpen voor Wihelmina, heeft de verslagen bestudeerd van de verhoren waaraan ze bij aankomst werden onderworpen door zowel de Engelse als de Nederlandse veiligheidsdienst. Ze trof een schat aan informatie aan en een scala aan intenties. Het Genootschap Engelandvaarders laat mensen toe die 'de wil hadden om bij te dragen aan de geallieerde oorlogsvoering'. Dat gold voor Han en Willem en het zegt genoeg dat uiteindelijk velen van hen daadwerkelijk betrokken waren bij de bevrijding van Nederland.

Dessing vindt het aantal van 1700 Engelandvaarders bescheiden, uit België en Frankrijk vertrokken veel meer jonge mensen. Maar, zegt ze, Nederlanders moesten veel meer geografische barricades overwinnen. De risico's waren groot. In het begin werden mensen die de grens probeerden over te steken nog redelijk mild door de Duitsers gestraft. Later werden de straffen zwaarder, vooral als de aanklacht Feindbegünstigung (hulp aan de vijand) luidde, en menigeen belandde in tuchthuizen, gevangenissen en concentratiekampen. Een van de beruchtste kampen waar gearresteerde Engelandvaarders opgesloten zaten is Natzweiler in de Elzas, waar de Duitse gevangenen de leiding hadden. De verhalen van mensen die daar hebben gezeten, had je liever nooit gehoord.

Copyright: Het Parool

Het is weer prettig te vernemen, dat wij onze jaarlijkse reünie kunnen houden in de Koninklijke Landmacht Prinses Juliana Kazerne, Thérèse Schwartzestraat 15, 2597 XK Den Haag. Tel: 070-3167629 of 070-3167014. Het programma voor onze reünie op 18 september a.s. luidt als volgt:

Vanaf 11.00 uur	Aankomst en registratie van de reünisten Koffie, thee en gebak in de Prins Bernhardzaal
Ca. 11.00 uur	Bar open voor aperitief
Ca. 11.30 uur	Welkomstwoord van de voorzitter
Ca. 13.30 uur	Uitgebreide rijstmaaltijd
Ca. 15.30 uur	Afsluiting van de maaltijd Koffie en nog wat naborrelen
Ca. 16.30 uur	Einde reünie.

Routebeschrijving auto:

Vanuit Amsterdam (A4), Utrecht (A12) of Rotterdam (A13) de borden Den Haag volgen. Bij het Prins Clausplein volgt u Voorburg/Den Haag (Utrechtse baan). Aan het einde van de Utrechtse baan rechtsaf de Benoordenhoutseweg op. Bij de verkeerslichten linksaf (van Alkemadelaan). Bij de eerstvolgende verkeerslichten rechtsaf de Wassenaarseweg opgaan en aan het einde van de weg in de bocht ligt links de Kazerne.

Vanuit Amsterdam via Wassenaar (A4) richting Den Haag Centrum. Bij de eerste grote kruising (Willem Witsenplein) rechtsaf de van Alkemadelaan op. Bij de eerstvolgende verkeerslichten rechtsaf de Wassenaarseweg op. Aan het einde van de weg, in de bocht, ligt links de Kazerne. Na het passeren van de wacht kan rechts van de hoofdingang of volgens de instructies van de wacht worden geparkeerd.

Openbaar vervoer:

Vanaf NS- station Den Haag CS en HS: bus 18 (richting Clingendael). Uitstappen bij het eindpunt (halte Laan van Clingendael), teruglopen naar de Wassenaarseweg, rechtsaf en direct in de bocht ligt de Kazerne (ongeveer 500 meter).

Behalve het busvervoer van de H.T.M. staat er vanaf 10.00 tot 10.30 uur ook nog een busje "Engelandvaarders" van de Kazerne gereed op het bovengenoemde busstation waar de grote parkeerplaats is voor bussen. Het busje van de Juliana Kazerne zet de reünisten af bij de ingang van de Kazerne. Na afloop van de reünisten zal het busje ook weer terugrijden naar het Centraal Station. Bezoekers van de Kazerne dienen er rekening mee te houden dat ze zich moeten kunnen legitimeren bij de ingang van de Kazerne. Graag van te voren opgeven of van het busje gebruik gemaakt wenst te worden.

De kosten voor deelname aan de reünie bedragen 20 euro per persoon. De penningmeester verzoekt het verschuldigde bedrag op tijd over te maken door middel van een overschrijving van de eigen bankrekening in Nederland of met de bijgevoegde acceptgiro, of vanuit het buitenland per post contant, zodat hij het bedrag uiterlijk 1 september a.s. in zijn bezit heeft. Bankrekeningnummers ten name van de Penningmeester van het Genootschap Engelandvaarders te Rijswijk zijn: ING Bank (Postbank) 359500 en ABN-AMRO bank 545546826.

De penningmeester verzoekt deelnemers die met partners of begeleiders/sters komen de namen eveneens vóór 1 september a.s. op te geven, door ze eventueel duidelijk te vermelden bij de bankoverschrijving of per post of per e-mail (ch.h.bartelings@planet.nl) toe te zenden, opdat een volledige namenlijst op tijd kan worden opgegeven aan de Kazerne voor de wacht bij de ingang. Mededelingen op de acceptgiro worden niet meer doorgegeven door de ING bank/Postbank.

Beste Engelandvaarders en Engelandvaarsters, wij van het bestuur stellen jullie aanwezigheid ook dit keer weer zeer op prijs, dus als het enigszins kan probeer ook dit jaar te komen op de reünie.

De Evenementencommissie

ERVARINGEN VAN VROUWELIJKE ENGELANDVAARDERS

In de serie over vrouwelijke Engelandvaarders kozen we deze keer voor Bep Turksma. Over haar staat in de archieven het volgende te lezen:

TURKSMA, Hulda Elisabeth
secretaresse en leerling-verpleegster, thans 27 jaar oud

Zij heeft aan illegaal werk gedaan en werd eind augustus 1942 gearresteerd als jodin. Begin oktober 1942 werd zij naar het kamp Westerbork getransporteerd. Zij fungeerde hier als nachtverpleegster en in die hoedanigheid had zij meer vrijheid van beweging dan de meeste mensen. Dientengevolge was het haar mogelijk eind november 1942 het kamp uit te wandelen en naar Assen te lopen.

Zij dook onder tot 8 februari 1943, op welke datum zij alleen Nederland verliet, voorzien van een vals persoonsbewijs. Zij overschreed alleen de Belgische grens, ging naar Turnhout, vandaar per tram naar Antwerpen en direct door per trein naar Parijs; zij zag kans zonder moeilijkheden door de controles te komen.

In Parijs bleef zij tot 27 maart 1943 bij Fransen en op die datum ging zij met een Franse dame via Bordeaux naar Langon, alwaar zij over de demarcatielijn werd gebracht. Zij reisde door naar Pau, waar zij op 1 april 1943 gearresteerd werd en veroordeeld werd tot 1 maand gevangenisstraf. Na deze straf werd zij overgebracht naar het kamp te Gurs, waar zij bleef tot eind juni 1943. Zij ontvluchtte het kamp en kwam na vele omzwervingen in Lyon, waar het haar lukte valse papieren te krijgen. Op 17 september 1943 ging ze naar Mauleon en kreeg daar een passeur, die haar in 4 dagen door de Pyreneeën bracht.

In Isaba werd zij gearresteerd, kreeg in Pamplona résidence forcée tot 14 oktober 1943, waarna zij door mocht reizen naar Madrid. Op 13 april 1944 reisde zij naar Lissabon en op 17 april 1944 kwam zij per vliegtuig aan in Engeland. In 1958 had Bep haar oorlogsbelevissen op papier gezet, maar zij slaagde er niet in om een uitgever te vinden. Dit veranderde toen haar naam eind jaren zestig in verband met de Weinreb-affaire veelvuldig in de krant stond. Friedrich Weinreb (1910-1988), Nederlands econoom van Oost-Europese afkomst, was na de

oorlog veroordeeld wegens oplichting en verraad van joodse lotgenoten. In 1969 bestreed hij dit vonnis door publicatie van zijn memoires, getiteld *Collaboratie en Verzet*. In dit boek beweerde Weinreb dat Turksma, die op dezelfde dag als hij door de Gestapo was gearresteerd, hem om hulp had gevraagd en vervolgens had verraden. In werkelijkheid heeft Turksma nooit iets met Weinreb te maken gehad en dat zij op dezelfde dag gearresteerd werden, was toeval. Bep Turksma kwam dan ook tegen Weinreb in het geweer, gesteund door de schrijver W.F. Hermans.

Het boek van Turksma zelf verscheen in 1971 en was getiteld "Vraag me niet waarom...: het avontuurlijke oorlogsverhaal van een jonge Nederlandse jodin." Bep Turksma overleed in 1987, 70 jaar oud.

Agnes Dassing

Bron:

R. Grüter, Een fantast schrijft geschiedenis: de affaires rond Friedrich Weinreb. Proefschrift Universiteit Leiden, 1997.

WW II BELEVENISSEN VAN ENGELANDVAARDER BARON LOUIS D'AULNIS

Baron Louis d'Aulnis, geboren in Delft op 26 december 1918 ging na zijn VCL gymnasium eindexamen in 1937 naar de School voor reserve Officieren Luchtdeel Artillerie (LuA). In 1938 bezoekt de Britse premier Chamberlain Hitler in Munchen en gaat Louis na een korte mobilisatie van de LuA, dat jaar naar Leiden waar hij lid wordt van het Leidsch Studenten Corps (LSC) met Minerva en van Pro Patria. Voorjaar 1939 valt Hitler-Duitsland Czecha Slowakije aan en wordt Louis in alweer de voordemobilisatie als vaandrig luchtdeelartillerie commandant van een peloton, later in de 14^e Batterij. Op 3 september dat jaar valt Hitler-Duitsland Polen aan en begint de WW II.

Van 10 tot 15 mei duurt de inval in Nederland van Hitler-Duitsland en schiet de batterij van Louis zo'n 10 Duitse vliegtuigen neer. De Luftwaffe valt de batterij met bommen aan en Duitse parachutisten beschieten de stelling uit de duinen. Terug in Leiden wordt Louis lid van het illegale legioen van oud frontstrijders het LOF. Louis beleeft dan het verzet als amateur en besluit naar Engeland te gaan om als spion te worden getraind. Hij gaat via de Niftrik route van maart 1941 tot januari 1942 via Frankrijk, Spanje (Kamp Miranda de Ebro) naar Gibraltar en met het troepenschip Batory naar Engeland. In Londen wordt Louis geïntroduceerd bij de Secret Intelligence service MI 6 door Erik Hazelhoff Roelfzema die hij nog kent uit zijn tijd in Leiden. Hij wordt getraind als telegrafist en parachutist en doet zich voor in Oranje Haven te werken voor de koopvaardij (Schipping). Louis leert de geheime codes en zal worden geparacheerd in mei 1943 als agent van het Bureau Inlichtingen. Het vliegtuig met Louis aan boord raakt een dijk bij Urk en twee van de vier motoren zijn onklaar geraakt, zodat beslist wordt terug te gaan naar Engeland. Op de daarop volgende vliegtocht wordt Louis gedropt nabij Staphorst, op 10 juni 1943. Sinds februari 1941 hebben Delftse studenten Henk Deinum en Marinus Vader met Aad de Roode, marconist van de Rijksluchtvaartdienst geprobeerd om contact te maken met Engeland.

MI 6 kent hun adres en stuurde een radiozender via Zweden naar Delfzijl met codenaam Packard, maar het contact lukte niet.

Op 2 mei 1943 brengt Engelandvaarder Henning Meyer een brief van het drietal met het voorstel om bij hulp uit Engeland een

Engelandvaarders in Londen, 1942. V.l.n.r.: Sluyter, Winnie Arendsen de Wolf, van Dam Merrit, Klaas Wegner "de Kluij", P.L. d'Aulnis.

Packard groep te steunen en regelt een dropping door de R.A.F. met 5 zenders zodat 3 weerstations kunnen opereren: Irene-Met in Utrecht 1-10-'43, Beatrix-Met in Groningen 12-12-'43 en Margriet-Met in Maastricht februari '44. Twee andere bureaus met zender worden ingericht voor algemene informatie. De Packard groep zal totaal 13 zenders installeren, waarvan er 8 worden uitgepeild en 12 medewerkers daarbij de dood vinden. Wanneer de Packard groep zijn steun niet meer nodig heeft gaat Louis over naar de groep Kees. Ook hier bevinden zich studenten uit Delft en Leiden en pogingen om contact te maken met Engeland. Er zijn verliezen van marconisten, leiders, verkenners en agenten, maar er is volgehouden tot de bevrijding onder leiding van ir F.K.T. Beukema toe Water.

Op zoek naar een gastheer voor zijn zender ontmoet Louis mejuffrouw Blanche Noyon waarmee hij op 21 maart 1944 trouwt en die hem op 18 januari 1945 een dochter heeft geschonken. Zij gaan in Amsterdam-Zuid wonen bij mevrouw Dentz-Monath en kinderen. Wanneer de Grüne Polizei het blok omsingelt moeten alle jonge mannen mee, maar mevrouw Dentz die is opgegroeid in Wenen kan de Grüne Polizei, ook uit Wenen, overtuigen om Louis thuis te laten omdat hij vader is geworden. De Polizei ziet de baby aan moeders borst en is vertederd. Mevrouw Dentz heeft als joodse een groot risico genomen, maar de situatie gered. Twee dagen later is ze weer thuis.

Op 12 mei 1944 ontvangt Louis van B.I. (Bureau Inlichtingen) een telegram voor "Kees" inhoudende "Supreme Allied Command do wish to express their thanks for your excellent work and desire that you should be congratulated."

LdA/CHB

Victor Laurentius, "De grote Tazelaar. Ridder & Rebel", uitgegeven door de Stichting Peter Tazelaar, 224 pagina's, gebonden, € 35,00. ISBN 978-90-813-9721-6, te bestellen via de website www.petertazelaar.nl.

Op 5 mei jongstleden werd in Paviljoen De Witte te Scheveningen, vlakbij het "Soldaat van Oranjestrand", het boek "De grote Tazelaar. Ridder & Rebel" ten doop gehouden temidden van familie en vrienden van Peter Tazelaar. Het boek is geschreven door de historicus Victor Laurentius die eerder al publiceerde over De Betuwe in de oorlog ('De Betuwe in stelling'); Laurentius werd tijdens het onderzoek en het schrijven bijgestaan door Soon Otto. Het eerste exemplaar werd uitgereikt aan de zoon van Peter Tazelaar.

Laurentius heeft voor dit boek uitgebreid onderzoek gedaan in allerlei archieven in binnen- en buitenland en hij heeft bovendien veel interviews gehouden met personen die een band met Tazelaar hadden. Hij bezocht ook diverse plaatsen waar Tazelaar tijdens de oorlog verbleven had (ik zelf kreeg van hem een foto opgestuurd van het station Portbou, net over de Frans-Spaanse grens ten zuiden van Perpignan waar veel Engelandvaarders passeerden richting Barcelona en verder). Aan de precieze benadering van Tazelaar door Laurentius hoeft derhalve niet te worden getwijfeld. Maar wie zou denken dat dit een geleerd 'wetenschappelijk' boek is vol met 'afgrijselijke' voetnoten heeft het mis.

Laurentius beschrijft Tazelaar door in diens huid te kruipen. Het verhaal is vanuit het perspectief van Peter Tazelaar zelf geschreven in een stijl die ook veel Amerikaanse non-fictie journalisten toepassen. Dat wil bijvoorbeeld zeggen dat veel personen sprekend aan het woord komen. De lezer mag dan soms twifelen of Erik Hazelhoff Roelfzema iets precies zo gezegd heeft als in het boek is opgeschreven, het gedegen onderzoek van Laurentius staat er garant voor dat er geen onzin staat en dat de bedoeling verantwoord is. Bij Justitie gebruiken ze dan nogal eens de zinsnede: 'of woorden van gelijke strekking'. Voordeel van deze schrijfstijl is dat het boek zeer levendig en daardoor heel leesbaar is.

Het boek is geen volledige levensbeschrijving. Het begint in de aanloop naar de oorlog wanneer Peter Tazelaar in 1938 vanuit

Nederlands-Indië naar het Koninklijk Instituut voor de Marine in Den Helder gaat en het boek eindigt in mei 1950 wanneer hij gehoord wordt door de Parlementaire Enquêtecommissie. Kortom, het boek gaat over de oorlogsjaren, Tazelaars 'finest hours'. Daarin komt veel aan de orde, zoals zijn verwijdering van het KIM in 1939, zijn mislukte pogingen om meteen na de Duitse inval naar Engeland te ontkomen, de O.D. zijn geslaagde poging met het schip de St. Cergue waarop samen met Bob van der Stok en Erik Hazelhoff Roelfzema de eerste plannen gesmeed worden van wat later het Contact Holland zal gaan heten, de Londense scene met de ijdele en domme bureaucratische officieren die mentaal nog met de eerste wereldoorlog bezig waren, en met Van 't Sant. Natuurlijk staat Laurentius uitgebreid stil bij Contact Holland en het koelbloedige optreden van Tazelaar dat hem in 1944 de MWO zou opleveren. Ook zijn tweede Engelandvaart met Gerard Dogger en zijn dropping en verblijf bij het verzet in Friesland worden beschreven. Naast die kenmerkende koelbloedigheid heeft de schrijver op een natuurlijke manier ook twee andere constanten in het leven van Tazelaar door het verhaal heen gewoven, drank en dames. Het is de verdienste van Laurentius dat hij dit zó heeft opgeschreven dat het nergens obscene wordt; het paste bij het onstuimige karakter van Tazelaar dat veel minder gedisciplineerd was dan dat van bijvoorbeeld Erik Hazelhoff Roelfzema, Chris Krediet of Gerard Dogger.

Laurentius heeft een mooi en meeslepend boek geschreven over die andere Soldaat van Oranje, "een ongelooflijk verhaal dat veel ingewikkelder is dan het in de film Soldaat van Oranje beschreven wordt". Dit citaat komt uit de recensie van de krant "De Pers", een beter compliment over het waarheidsgehalte van zijn boek kan Laurentius zich nauwelijks wensen.

Om aan het eind toch één minpunt te noemen: het boek heeft geen naamindex. Dat is jammer. Wie op zoek gaat naar een bepaalde persoon, moet het hele boek doorlezen. Maar misschien was dat wel de bedoeling van de schrijver. Ik vond dat geen straf.

Sierk Plantinga

HET MARINIERSMONUMENT IN ROTTERDAM

Het monument staat op het Oostplein en is ontworpen door de bekende beeldhouwer Titus Leeser (1903-1996). De onthulling vond plaats op 5 juli 1963 door Zijne Koninklijke Hoogheid Prins Bernhard. Het monument eert de militairen die in dienst van het Nederlands Koninkrijk 1940-1945 hun leven gaven. Het beeld is geplaatst op een voetstuk van basaltsteen. Het gedenkteken staat op een plein dat omgeven is door een muur. Op de muur staan de wapenfeiten uit de geschiedenis van het Korps Mariniers vermeld: van de vierdaagse zeeslag bij Chatham in 1666, via Rotterdam (mei 1940) tot aan het optreden van het korps in Nieuw-Guinea in 1962.

Bron: www.oorlogsmonumenten.nl

Naschrift Bram Grisnigt:

Een dertigtal Engelandvaarders heeft tijdens de Tweede Wereldoorlog dienst gedaan bij het Korps Mariniers. Onder hen waren mariniers die in mei 1940 aan de verdediging van de Maasbruggen in Rotterdam hadden deelgenomen. Vanuit Engeland werd een aantal Engelandvaarders/mariniers naar de VS gestuurd om daar samen met 450 Nederlandse mariniers verder te worden opgeleid. Deze mariniers zouden in de oorlog tegen Japan worden ingezet. Om de Prinses Irene Brigade op sterkte te brengen keerde een aantal mariniers weer terug naar Engeland. Op 8 augustus 1944 landde de Prinses Irene Brigade bij het Franse Arronanches. Voordat de in Amerika gebleven mariniers in actie konden komen, capituleerde Japan. Zij werden toen naar Nederlands-Indië gestuurd om daar het Nederlandse gezag te herstellen.

Bruce Bolinger in de USA, schrijft een boek over Lt. Tom Applewhite, die tijdens de bezetting o.a. door Els Boon (destijds studente Leidsche Universiteit) is geholpen om via escapelijnen in Nederland en België naar Spanje te ontwijken. Heeft een lezer van De Schakel enige kennis van haar belevenissen tijdens de Tweede Wereldoorlog? Dan zou de heer Bolinger die graag ontvangen. Brieven of e-mailberichten gaarne aan:

Bruce C. Bolinger
12704 Butterfly Drive
Nevada City, CA 95959
Telefoon (530) 273-6442.
E-mail: b.bolinger@sbcglobal.net

CHB

DAG VAN HET VERZET

DAG VAN HET VERZET

ZATERDAG 29 augustus 2009

 OOK DIT JAAR WEER IN HET RESTAURANT
VAN DE GENERAAL SPOORKAZERNE TE ERMELO
LEUVENUMSEWEG 88

PROGRAMMA

Opening: door de voorzitter van de Stichting Samenwerkend Verzet 1940-1945 de heer R.W. Hemmes

Inclusief: Koffie met gebak
Apéritief
Broodjeslunch met soep met 1 consumptie
Herinneringsgeschenk

Veel informatiestands
Veel gelegenheid voor begroeting en ontmoeting

Aanvang: 11.00 uur precies

Aanmelding: Zo spoedig mogelijk door overmaking van € 15,00 per persoon op postgiro 5166870 t.n.v. "Stg. Samenwerkend Verzet 1940-1945" te Doorn.
Toegangskaarten met routebeschrijving worden half augustus toegezonden.

Attentie: Ook dit jaar zullen de parkeerterreinen van een letter worden voorzien, zodat u gemakkelijk kunt onthouden waar u uw auto hebt geparkeerd.
Tevens zal er gezorgd worden voor meer parkeerplaatsen voor mindervaliden.

NB: Om de Dag van het Verzet te bezoeken is het belangrijk dat u een geldig legitimatie bewijs bij zich heeft. Dit is een nieuwe regelgeving die is ingevoerd bij alle kazernes in Nederland.

Vanaf 10.00 uur zal tussen station ERMELO en de kazerne een bus pendelen.

ADRESSENBESTAND _____

ADRESSENBESTAND
Stichting Genootschap Engelandvaarders

Aanvullingen en wijzigingen no. 37 op de adressenlijst van 1 april 1999.

Overleden:

Beaufort, Jhr. B.W.F. de
Hommes, J.H.H.
Steijger, F.
Verbaan, M.
Verhees, J.
Vos, P. (Bram)

Doorn
Engeland
Delft
Scheveningen
Bergeijk
Apeldoorn

Adreswijzigingen en correcties gaarne aan:

G.J. Staal Oranje Nassaulaan 52
 3708 GE Zeist
 Telefoon 030 - 692 27 92
 E-mail: jan.staal@planet.nl

www.engelandvaarders1940-1945.nl